

75
Litpe - Jankowitch-spåret.

LITPE

Arbetsdossier nr. 6

Arbetsdossier nr. 6

=====

(Litke - Jankowitch-spåret)

Jankowitch

Litke

971

Stockholm den 26 oktober 1951.
Överlämnas till Kommissarien Daniels
son, Stockholm, för kännedom.
Enligt uppdrag:

Valinder

(Stig Engfeldt)
tjfr. Byråchef

Avskrift av personligt och strängt förtroligt
handbrev från attachén Hammar skjöld, Wien, till
Utrikesrådet Dahlman, Utrikesdepartementet, dag-
tecknat den 22 oktober 1951.

Åberopande Dina handbrev till Belfrage av den 12 och
15 dennes får jag härmed meddela följande.

1. Weiss har enligt vad vi kunnat konstatera ännu icke
återvänt från fångenskapen. Se härom f.ö. mitt hbr 15/9, sista
stycket.

2. Litke. Enligt våra senaste upplysningar - se sista
stycket av min som bilaga till Belfrages handbrev av den 29
augusti fogade PM av den 30 augusti - skulle man eventuellt kun-
na få tag i denna via Horthys i Portugal bosatte son. Spaningar-
na efter eventuella Litke-spår inom landet ledas av den effekti-
ve säkerhetschefen i Oberösterreich - det var han som efter våra
hållpunkter klarade problemet Müller - varför ett samtal med
honom, under den resa som troligen ändå blir nödvändig för att
klara punkt 3 nedan, kan ge upplysning om de senaste händelserna
på denna front. Förhållandena här i landet äro ju sådana att
tankeutbyte med personer på andra sidan demarkationslinjen enda
kan äga rum vid personliga sammanträffanden.

3. General Moser. Enklaste och snabbaste sättet att få
reda på fler detaljer beträffande denne torde vara att i första
hand åter taga kontakt med baron Kurt von Holzhausen vilket ju
även kan ge tillfälle till ett kontrollsamtal med denne, even-
tueellt på basis av genom spaningsledningen i Stockholm med hän-
syn till övriga informationer sammanställt frågeschema.

Vi kontakta inte Holzhausen förrän efter eventuellt be-
sked i det senare hänseendet från Dig.

Engfeldt/Rtz

Stockholm den 15 oktober 1951.

Strängt förtroligt.

P 2.

ang. Sjöborgs-utredningen

P

2

Eu^I

Broder,

Åberopande Hammarskjölds handbrev den 16 augusti
får jag med dessa rader endast fråga, när de i ärendet
Litke inledda undersökningarna kunna beräknas vara slut-
förda?

u/ Sven Dahlman

Envoyén B e l f r a g e ,
W i e n .

Stockholm den 23 augusti 1951.
Överlämnas till Kommissarien Daniels-
son, Stockholm, för kännedom.
Enligt uppdrag:

(Stig Engfeldt)
tjfr. Byråchef

Avskrift av personligt och strängt förtroligt
handbrev från t.f. Chargé d'Affaires Hammar-
skjöld, Wien, till Utrikesrådet Dahlman, Utrikes-
departementet, dagtecknat den 16 augusti 1951.

Mina försök att få kontakt med den förut omskrivne Andreas
Paul Somsich kröntes i slutet av förra veckan med framgång, då
det visade sig att han för tillfället bor hos vänner (en baron
von Holzhausen) i en by långt ute på landsbygden i utkanten av
Salzkammergut, c:a 7 mil sydost om Linz.

Våra samtida ansträngningar att kontakta ungerska flyk-
tingskretsar i och för lokalisering av Litke (Litpe) ha efter
samtal med vår förbindelseman i inrikesministeriet lett till
konstaterandet att ifrågavarande kontakt ej kan etableras i
Wien, men möjligen i Linz eller Salzburg, där de ungerska flyk-
tingarna ha de flesta av sina organisationer. (De ungerska
officerarna lära ha sätet för sin organisation så långt borta
som i Tirol). För att underlätta undersökningarna fick jag av
säkerhetschefen i inrikesministeriet introduktionsbrev, inne-
bärande mer eller mindre carte blanche, till säkerhetsdirektörer-
na för länderna Salzburg och Oberösterreich.

Sedan vi sålunda hade två ärenden till Linz och omnejd,
fann jag det försvarligt att ägna den 14 och 15 (österrikisk
helgdag) åt Somsich och säkerhetsdirektören i Linz.

1) Somsich visade sig icke vara identisk med den f.d. diplomat
Ladislav S., vi tidigare sökte utan en kusin till denne. Om
Ladislav berättade han, att denne efter kriget återvänt till
tjänsten i utrikesdepartementet i Budapest. Under en kurirresa
till Ankara i början av 1948 hade han passat på tillfället att
hoppa av och hade sedan dess tjänstgjort hos I.R.O. i Rom, där
han kunde påträffas under adress: Via della Pace 20. Enligt

vad Andreas Paul S. visste, ämnade hans kusin under den närmaste tiden begiva sig till Förenta Staterna.

2.) När jag sent på tisdag eftermiddag efter samtalet med Somsich hunnit några mil på väg att söka kvarter för natten, ombads jag av genom Somsich alarmerande gendarmeriposter att återvända till baron Holzhausens gård. Vid återkomsten visade det sig, att S. tydligen samtalsvis antytt vad min intervju hade rört sig om, varvid en närvarande broder till husets herre, en baron Kurt von Holzhausen, reagerat mycket starkt inför namnet Wallenberg, vilket han hört nämnas tidigare under sin krigsfångenskap i Ryssland. Hans historia var följande:

H. hade under slutet av kriget tillfångatagits och så småningom i januari 1946 hamnat i ett läger i Tjerepowitz (norr om Wolodka), där han stannat till september 1947, då han överfördes till Ivanowo. Under sin vistelse i Tjerepowitz hade han ofta talat med en österrikisk reservkapten Martin Weiss, född 1893, vilken tillhört en hög stab (Oberfeldkommendantur) i Lublin och där tillfångatagits i mitten av sommaren 1944. Han hade tillsammans med sin chef, en general Moser, under 1944 förts till Butirka-fängelset i Moskva, där han stannat i 9 månader till omkring mitten av 1945. I Butirka hade han sammanträffat med en svensk diplomat, Holzhausen ville t.o.m. minnas, att han nämnt namnet Wallenberg. H. hade enligt egen uppgift särskilt fäst sig vid denna Weiss' berättelse, då han ej kunnat för sig förklara vad en neutral svensk diplomat hade att göra i ett sovjetiskt statsfängelse. Weiss har troligen inte återvänt ur fångenskapen - detta skall jag dock söka kontrollera. Av Holzhausen har jag fått namnet på ytterligare en person, Strobele, son till presidenten för högsta domstolen, för vilken Weiss kan ha berättat sin historia och med vilken jag skall söka kolla uppgifterna.

3.) Trots kontakter med säkerhetsdirektören i Linz både den 14 och 15 kunde off hand inga upplysningar erhållas om Litke. Vederbörande, som har goda kontakter med ungerska präster och andra ledande inom flyktingskretsarna i västzonerna har dock lovat att diskret arbeta vidare och underrätta. Vissa trådar lära finnas.

Helt oväntat visade sig däremot Somssich ha känt L. vilken enligt vad han kunde minnas i förnamn heter Koloman (el. Kalman). L. hade innan han kom till finansministeriet tillsammans med Horthy's sedermera stupade son tjänstgjort i de ungerska statsjärnvägarna. Efter kriget hade S. ej träffat eller hört talas om L.

Engfeldt/Rtz

Stockholm den 6 juli 1951.

ang. Sjöborgs-utredningen

Personligt och strängt förtroligt

Sthlm. den 6.7.51.

Överl. till Komm. Danielsson f.k.

E.u. (hemligstpl.)

S. Engfeldt
tjf. Byråchef

P

2

Bu^I

Broder,

En ungrare vid namn Litke (ev. Litpe), vilken sedan 1939 och till för några år sedan varit anställd i ungersk finansministeriet, en tid såsom sekreterare till finansministern, lär enligt här föreliggande uppgifter känna till en person, som vet någonting om Wallenbergs öde efter den 17 januari 1945. Litke lämnade Ungern för några år sedan, om i egenskap av flykting vet man ej. Skulle Du emellertid vilja hos den ungerska flyktingorganisationen i Wien försöka taga reda på om man där vet var han kan anträffas och i sinom tid meddela mig resultatet.

u/ Sven Dahlman

t.f. Chargé d'Affaires Hammar skjöld,
W i e n .

Utdrag ur strängt förtroligt handbrev
från Legationsrådet Tamm, Budapest, till
Utrikesrådet Dahlman, Utrikesdepartementet,
dagtecknat den 30 juni 1951.

Jag vill tillägga, att därest departementet anser
påkallat söka kontakt med Litke, av allt att döma identisk
med Litke, vilken, såsom framgår av promemorian illegalt
lämnat Ungern troligen redan för några år sedan med okänd
destination, det måhända vore lämpligast att i första hand
genom beskickningen i Wien träda i förbindelse med där
förekommande ungerska flyktingsorganisationer, vilka even-
tuellet kunna lämna upplysningar om var han kan anträffas
eller i varje fall underlätta vidare efterforskningar.

Utdrag ur P.M., Budapest den 30 juni 1951,
u/ Arne Waldenström. (Baltazar till hls. 20/6 p. Samman)

Vid samtal med sekreteraren i finansministeriet Lajos Baltazar den 28 innevarande månad framgick följande: Baltazar som sedan 1939 varit anställd i finansministeriet kände ej till någon person vid namn Litpe, vilken skulle varit anställd i finansministeriet för en del år sedan. Det hade däremot funnits en viss Litke, vilken hade varit sekreterare till finansministern. Baltazar uppgav vidare, att Litke lämnat landet för några år sedan. Vart visste han dock ej.

Sthlm. den 17 maj 1951.
Överl. till Kommissarie Danielsson,
Sthlm., f.k. (hemligstpl.)
E.u.
S. Engfeldt
Förste sekr.

Minneslista överlämnad till legationsrådet Tamm
den 17 maj 1951.

- 1) Efterforskning av Béla Szigysarto enligt chifferinstruktion den 11/5.
- 2) a/ Om Müller kommer till Budapest, då både Allard och Tamm äro frånvarande (han torde meddela sig med vykort eller brev undertecknat Margit, se vårt chiffer 37 till Budapest), bör Waldenström möta Müller på tidigare överenskommen plats, och under iakttagande av största försiktighet, då icke ytterligare någon person bör invigas i ärendet, bör Waldenström själv gå till mötesplatsen.
b/ Så snart Müller kommer ut ur fängelset, har UD utlovats besked. Om sådant ingår till UD, kommer beskickningen i Budapest att omedelbart underrättas.
- 3) I Tamm's handbrev den 9 maj till Dehlsen omnämnde Litpe efterforskas ytterligare, förslagsvis genom kontaktagande om möjligt med herr Trajanovic i ungerska finansministeriet. (T., som enligt uppgift icke är kommunist, har deltagit i svensk-ungerska finansunderhandlingar.)
- 4) Beskickningen i Budapest ombedes snarast införskaffa och hit insända Jens Levais bok om Wallenberg på ungerska språket.

+ 2 Ladyachen villat
Tamm

Vid besök här i Stockholm 12/5
har Tamm omedelbart påbörjat
söka efter Litpe genom be-
traktning av myndighetsmin. (saml.)
Kollbergs företag
S.E.

Avskrift av strängt förtroligt handbrev från
Legationsrådet Tamm, Budapest, till Utrikes-
rådet Dahlman, Utrikesdepartementet, dagteck-
nat den 9 maj 1951.

Efterforskningarna av de ifrågavarande tre personerna Jan-
kovic, Litpe och Zoltan Lichtner alias Laczko ha hittills lämnat
följande resultat.

Jankovic har enligt trovärdiga upplysningar för någon tid
sedan dömts till långvarigt fängelsestraff, enligt uppgift på
grund av olagliga förbindelser med utlandet. Han lär på sin tid
ha mottagit brev från vissa utländska förbindelser, vari kompro-
mitterande frågor bl.a. angående valutaspörsmål förekommit.

Litpe har ej kunnat anträffas. Våra källor framhålla, att
namnet Litpe är okänt här i Ungern samt att det förefaller troligt
att en namnförväxling skett. Måhända torde Kollberg som på sin tid
synes varit i förbindelse med vederbörande kunna lämna några när-
mare upplysningar av natur att underlätta mannens identifiering.

Zoltan Lichtner-Laczko är, såvitt vi kunnat utröna, iden-
tisk med en Zoltan Laczko, som för närvarande är anställd som
driftsledare vid ett statligt nationaliserat företag. Det före-
faller troligt, att han är medlem av kommunistpartiet eller i var-
je fall nära ansluten.

Under sådana förhållanden ställer det sig självfallet
mycket svårt att approachera honom. Beskickningen som sådan respek-
tive någon av beskickningspersonalen torde endast kunna etablera
kontakt med honom genom utrikesministeriet. Att söka förbindelse
med Laczko genom en enskild ungrare är med hänsyn till rådande
förhållanden alltför riskfyllt för vederbörande för att kunna ta-
gas under allvarlig omprövning.

Avskrift.

Kopia till Heland
med ltr. från Salomon 30/3
S.S.

Moskva den 3 juni 1947.

Strängt förtroligt och personligt.

Broder,

Under veckohelgen ha vi varit nere i Leningrad för att bland annat besiktiga statens fastigheter. Vi sammanstötte där bland annat med en del ungrare, medlemmar av de delegationer som för närvarande förhandla här i staden. Vår dotter Inger som stannade även över måndagen företog i deras sällskap en utflykt till Pushkina - f.d. Tzarskoje Selo. Under bussfärden dit passerade sällskapet en del tyska krigsfångar, som voro sysselsatta med vägarbete. Talet föll då på dessa människors hårda öde och Inger nämnde i förbigående något om Raoul Wallenbergsaffären. En av de ungrare hon talade med - han sade sig vara sekreterare i delegationen - berättade att en av hans vänner sett Raoul Wallenbergs lik. Tillsammans med en hel del tyskar och ungrare hade Wallenberg av ryssarna under striderna väster om Budapest inspärrats i ett vid Gödölö beläget fångläger, varifrån nämnda vän liksom för övrigt en brittisk medborgare lyckats fly. På grund av de oordnade förhållandena i allmänhet hade tillförslen av mat och andra förnödenheter till såväl trupper som fångar varit synnerligen bristfällig. Fångarna hade därför avlidit i stora massor av direkt svält. Wallenberg hade åberopat sin egenskap av diplomat, men därtill hade intet hänsyn tagits. Efter en tid hade även han dukt under av en sjukdom, vars karaktär vår ungerske sagesmans vän påstod sig ha konstaterat. Denne hade emellertid förklarat sig ej vidare vilja tala om saken - den vore med hänsyn bl.a. till Wallenbergs diplomatiska status alltför ömtålig. Klart vore emellertid att ryssarna ej ägde någon möjlighet att nu efteråt fastställa vilka personer som avlidit i Gödölö-lägrat där fördes nämligen inga som helst liggare över de internerade vilka strömmade in i massor och dogo som flugor.

Ehuru jag givetvis ej kan bedöma värdet av de av ungraren sålunda lämnade upplysningarn har jag ej velat underlåta att nämna vad han berättade. Min avsikt är likväl att snarast söka komma i kontakt med Ingers ungerske intelokutör - han skulle i princip återvända i eftermiddag med flyg från Leningrad, men vädret är sådant att det nog är ovisst om flyget fungerat.

Så snart jag talat med honom kommer jag att låta höra av mig.

I övrigt kommer jag att - därest ungraren ej har några meddelanden varpå jag anser mig först böra avvakta Er reaktion - söka få ett samtal med vederbörande i utrikesministeriet för att verkställa påminnelse i denna sedan så lång tid svävande affär.

Din tillgivne
Sohlman

Avskrift.

Moskva den 5 juni 1947.

Strängt förtroligt.

Broder,

Genom direktören i ungerska nationalbanken Jankovitch - en gammal bekant från våra handelsförhandlingar med Ungern, vilken f.n. befinner sig här i staden såsom medlem av en ungersk handelsdelegation - kom jag igår i kontakt med vår flicka Ingers interlokutör, se mitt handbrev den 3 juni 1947 i Raoul Wallenberg saken. Ungraren ifråga visade sig vara ungerske finansministerns sekreterare och heta Litpe, så vitt jag rätt fattade hans namn.

I Jankovitch's närvaro bekräftade herr Litpe - med följande modifikation - sina, i mitt handbrev inberättade uppgifter angående Wallenberg. Den person som lämnat Litpe uppgifterna vore honom ej tidigare bekant. Under en bjudning hos en vän i Budapest omedelbart före sin Moskvaresa hade Litpe kommit i samspråk med en av de övriga närvarande om fallet R. Wallenberg. Det var denne Litpes interlokutör som förklarat sig han vistats tillsammans med Wallenberg i Gödölö lägre och där bevittnat hans död. Den sjukdom som ändat vår landsmans liv hade förorsakats av svält och yttrat sig i ett sådant förtunnande av tarmväggarna att dessa slutligen brustit. Namnet på sin sagesman skulle Litpe kunna erhålla genom den vän hos vilken han varit inbjuden men han befarade att det skulle bli svårt att förmå uppgiftslämnaren att offentligen framträda - av egen erfarenhet kände Litpe huru generade och därför känsliga - ryssarna vore på grund av de ruskiga förhållanden som rått i genomgångsläger av typen Gödölö.

Efter en del resonemⁿet fram och tillbaka enades vi om att Jankovitch, som skall återvända till Budapest i mitten av juni, då skall söka få kontakt med den citerade uppgiftslämnaren - Jankovitch kände nämligen även Litpes värd - och därefter sätta sig i förbindelse med Arfwedson. Å min sida lovade jag att genom

Utrikesdepartementet underrätta Arfwedson om vårt samtal.

Det må tilläggas att Jankovitch som känt Wallenberg och själv sökt nå klarhet om hans öde sade sig nu för första gången ha känsla av att ha fått upp ett spår som ledde direkt till någon som verkligen sett Wallenberg efter den 17 januari 1945. Alla han hittills talat med om saken hade endast kunnat återge hörsägnar utan angivande av källan. Själv hade Jankovitch i tre månader arbetat som dödgrävare åt ryssarna - han hade därvid sökt att identifiera liken men praktiskt taget genomgående utan framgång, även när det gällt tyska eller ungerska soldater. Dödligheten i Gödölö lägret hade varit c:a 25% och Jankovitch liksom Litpe delade helt den av den senares sagesman uttalade uppfattningen att ryssarna faktiskt nu sakna möjlighet att - utom i rena undantagsfall - fastställa vilka som avledo i ifrågavarande genomgångsläger.

Med hänsyn till att den fortsatta undersökningen genom Jankovitch kommer att taga någon tid i anspråk avser jag att så snart jag kan få tala med Malik eller någon annan lämplig tjänsteman i utrikesministeriet verkställa påminnelse i Wallenbergaffären.

Din tillgivne
Sohlman

P.S. Jag behöver väl ej säga att en förutsättning för att detta spår, vart det nu sedan må leda, skall kunna fullföljas är att absolut diskretion akttages. Mina ungerska sagesmän voro särskilt angelägna att understryka detta.

Avskrift.

Telegram från Stockholm den 11/6 1947.
Till Budapest.

Genom direktören ungerska nationalbanken Jankovitch och ungerske finansministerns sekreterare Litpe båda nu Moskva har Sohlman erfarit att Litpe nyligen i Budapest träffat en person som uppgivit sig jämte Raoul Wallenberg suttit i Gödölö lägre där han bevittnat dennes död. Orsaken hade varit av svält föranledd magsjukdom.

Jankovitch som återvänder Budapest medio juni lovat taga kontakt uppgiftslämnaren och därefter sätta sig förbindelse Eder

Av hänsyn ungerska sagesmännens ömtåliga ställning måste största diskretion iakttagas.

Cabinet

Avskrift.

Telegram från Stockholm den 19/8 1947.
Till Budapest.

Sök under iakttagande största diskretion kontakt Tankovitch
angående Wallenberg-spåret vårt 31.

Cabinet

*Virginia Tui Allard
med hustru. från Dahlen 30/3
S.E.*

*Öred. slut mars 51
av Kommisarie Dan.*

*Vale: rek. o. Du.
rest.*

Kommentarer
till spåret Litpe.

Detta spår bör fullföljas så att Jankowitch och Litpe (= 1947 års ungerske finansministers /var det manne Kossa?/ sekreterare) kunna höras. Den ende, som skall kunna göra något i detta hänseende är väl i så fall minister Allard och hans män i Budapest. Det är otillfredsställande att släppa spåret, och då både Jankowitch och Litpe känna värden, där Litpes sagesman var gäst, skulle man kunna hoppas, att åtminstone någon av dem skola vara i stånd att ge en fingervisning, så att sagesmannens namn blir känt och Allard kan gå vidare. Beträffande Jankowitch' person bör man inte glömma att tala med Veres om honom, om ett sammanträffande med Veres kommer till stånd. Om Jankowitch anträffas, bör han höras närmare om vilken tid han satt i Gödölö-lägre och hur många fångar, som fanns där. Att han suttit fången i Gödölö-lägre framgår indirekt även om det inte är klart utsagt.

Stockholm den 27 mars 1951.

Otto Danielsson
(Otto Danielsson)

Avskrift av avskrift.

Moskva den 3 juni 1947.

Strängt förtroligt och personlig

Broder,

Under veckohelgen ha vi varit nere i Leningrad för att bland annat besiktiga statens fastigheter. Vi sammanstötte där bland annat med en del ungrare, medlemmar av de delegationer som för närvarande förhandla här i staden. Vår dotter Inger som stannade även över måndagen företog i deras sällskap en utflykt till Pushkina - f.d. Tzarskoje Selo. Under bussfärden dit passerade sällskapet en del tyska krigsfångar, som voro sysselsatta med vägarbete. Talet föll då på dessa människors hårda öde och Inger nämnde i förbigående något om Raoul Wallenbergsaffären. En av de ungrare hon talade med - han sade sig vara sekreterare i delegationen - berättade att en av hans vänner sett Raoul Wallenbergs lik. Tillsammans med en hel del tyskar och ungrare hade Wallenberg av ryssarna under striderna väster om Budapest inspärrats i ett vid Gödölö beläget fångläger, varifrån nämnda vän liksom för övrigt en brittisk medborgare lyckats fly. På grund av de oordnade förhållandena i allmänhet hade tillförslen av mat och andra förnödenheter till såväl trupper som fångar varit synnerligen bristfällig. Fångarna hade därför avlidit i stora massor av direkt svält. Wallenberg hade åberopat sin egenskap av diplomat, men därtill hade intet hänsyn tagits. Efter en tid hade även han dukat under av en sjukdom, vars karaktär vår ungerske sagesmans vän påstod sig ha konstaterat. Denne hade emellertid förklarat sig ej vidare vilja tala om saken - den vore med hänsyn bl.a. till Wallenbergs diplomatiska status alltför ömtålig. Klart vore emellertid att ryssarna ej ägde någon möjlighet att nu efteråt fastställa vilka personer som avlidit i Gödölö-lägre - där fördes nämligen inga som helst liggare över de internerade vilka strömmade in i massor och dogo som flugor.

Ehuru jag givetvis ej kan bedöma värdet av de av ungraren sålunda lämnade upplysningarna har jag ej velat underlåta att nämna vad han berättade. Min avsikt är likväl att snarast söka komma i kontakt med Ingers ungerske interlokutör - han skulle i princip återvända i eftermiddag med flyg från Leningrad, men vädret är sådant att det nog är ovisst om flyget fungerat.

Så snart jag talat med honom kommer jag att låta höra av mig.

I övrigt kommer jag att - därest ungraren ej har några meddelanden varpå jag anser mig först böra avvakta Er reaktion - söka få ett samtal med vederbörande i utrikesministeriet för att verkställa påminnelse i denna sedan så lång tid svävande affär.

Din tillgivne

Sohlman

Avskrift av avskrift.

Moskva den 5 juni 1947.

Strängt förtroligt.

Broder,

Genom direktören i ungerska nationalbanken Jankovitch - en gammal bekant från våra handelsförhandlingar med Ungern, vilken f.n. befinner sig här i staden såsom medlem av en ungersk handelsdelegation - kom jag igår i kontakt med vår flicka Ingers interlokutör, se mitt handbrev den 3 juni 1947 i Raoul Wallenberg-saken. Ungraren ifråga visade sig vara ungerske finansministerns sekreterare och heta Litpe, så vitt jag rätt fattade hans namn.

I Jankovitch's närvaro bekräftade herr Litpe - med följande modifikation - sina, i mitt handbrev inberättade uppgifter angående Wallenberg. Den person som lämnat Litpe uppgifterna vore honom ej tidigare bekant. Under en bjudning hos en vän i Budapest omedelbart före sin Moskvaresa hade Litpe kommit i samspråk med en av de övriga närvarande om fallet R. Wallenberg. Det var denne Litpes interlokutör som förklarar sig han vistats tillsammans med Wallenberg i Gödölö lägret och där bevittnat hans död. Den sjukdom som ändat vår landsmans liv hade förorsakats av svält och yttrat sig i ett sådant förtunande av tarmväggarna att dessa slutligen brustit. Namnet på sin sagesman skulle Litpe kunna erhålla genom den vän hos vilken han varit inbjuden men han befارade att det skulle bli svårt att förmå uppgiftslämnaren att offentligen framträda - av egen erfarenhet kände Litpe huru generade - och därför känsliga - ryssarna vore på grund av de ruskiga förhållanden som rått i genomgångsläger av typen Gödölö.

Efter en del resonement fram och tillbaka enades vi om att Jankovitch, som skall återvända till Budapest i mitten av juni, då skall söka få kontakt med den citerade uppgiftslämnaren - Jankovitch kände nämligen även Litpes värd - och därefter sätta sig i förbindelse med Arfwedson. Å min sida lovade jag att genom Utrikesdepartementet underrätta Arfwedson om vårt samtal.

Det må tilläggas att Jankovitch som känt Wallenberg och själv sökt nå klarhet om hans öde sade sig nu för första gången ha känsla av att ha fått upp ett spår som ledde direkt till någon som verkligen sett Wallenberg efter den 17 januari 1945. Alla han hittills talat med om saken hade endast kunnat återge

hörsägner utan angivande av källan. Själv hade Jankovitch i tre månader arbetat som dödgrävare åt ryssarna - han hade därvid sökt att identifiera liken men praktiskt taget genomgående utan framgång, även när det gällt tyska eller ungerska soldater. Dödligheten i Gödölö lägret hade varit c:a 25 % och Jankovitch liksom Litpe delade helt den av den senares sagesman uttalade uppfattningen att ryssarna faktiskt nu sakna möjlighet att - utom i rena undantagsfall - fastställa vilka som avledo i ifrågavarande genomgångsläger.

Med hänsyn till att den fortsatta undersökningen genom Jankovitch kommer att taga någon tid i anspråk avser jag att så snart jag kan få tala med Malik eller någon annan lämplig tjänsteman i utrikesministeriet verkställa påminnelse i Wallenbergaffären.

Din tillgivne

Sohlman

P.S. Jag behöver väl ej säga att en förutsättning för att detta spår, vart det nu sedan må leda, skall kunna fullföljas är att absolut diskretion akttages. Mina ungerska sagesmän voro särskilt angelägna att understryka detta.

Avskrift av avskrift.

Telegram från Stockholm den 11/6 1947.
Till Budapest.

Genom direktören ungerska nationalbanken Jankovitch och ungerske finansministerns sekreterare Litpe båda nu Moskva har Sohlman erfarit att Litpe nyligen i Budapest träffat en person som uppgivit sig jämte Raoul Wallenberg suttit i Gödölö lägret där han bevittnat dennes död. Orsaken hade varit av svält föranledd magsjukdom.

Jankovitch som återvänder Budapest medio juni lovat taga kontakt uppgiftslämnaren och därefter sätta sig förbindelse Eder.

Av hänsyn ungerska sagesmännens ömtåliga ställning måste största diskretion iakttagas.

Cabinet

Avskrift av avskrift.

Telegram från Stockholm den
19/8 1947. Till Budapest.

Sök under iakttagande största diskretion kontakt Jankovitch
angående Wallenberg-spåret vårt 31.

Cabinet

Avskrift.

Kommentarer
till spåret Litpe.

Detta spår bör fullföljas så att Jankowitch och Litpe (= 1947 års ungerske finansministers /var det manne Kossa?/ sekreterare) kunna höras. Den ende, som skall kunna göra något i detta hänseende är väl i så fall minister Allard och hans män i Budapest. Det är otillfredsställande att släppa spåret, och då både Jankowitch och Litpe känna värden, där Litpes sagesman var gäst, skulle man kunna hoppas, att åtminstone någon av dem skola vara i stånd att ge en fingervisning, så att sagesmannens namn blir känt och Allard kan gå vidare. Beträffande Jankowitch's person bör man inte glömma att tala med Veres om honom, om ett sammanträffande med Veres kommer till stånd. Om Jankowitch anträffas, bör han höras närmare om vilken tid han satt i Gödölö-lägre och hur många fångar, som fanns där. Att han suttit fången i Gödölö-lägre framgår indirekt även om det inte är klart utsagt.

Stockholm den 27 mars 1951.

u/ Otto Danielsson

Själbores uppteckning.

Litpe

(Jankovitch)

Brev Sohlman 3.6.47
" " 5.6.47
Tel. UD 11.6.47
" " 19.8.47
" Buda 25.8.47
Brev UD 26.8.47

Litpe, ungerske finansministerens sekreterare, har i närvaro av Jankovitch, direktör i ungerska nationalbanken, i juni 47 i Moskva berättat för Sohlman att han kort därefter i Buda på en bjudning hos en vän träffat en man, som sagt att han jätste W-g och andra under striderna väster om Budapest av ryssarna in. Dratto i ett fångläger vid Gädslö. W-g hade sjuknat och dött. Orsaken var undernäring. "Mannen", vars namn Litpe ej kände, hade sett W-g:s lik.

Jankovitch, som kände Litpes värd, lovade emellertid Sohlman att försöka få kontakt med "mannen" och därefter kontakta svenska legationen i Budapest.

UD har uppmanat legationen att å sin sida söka kontakt med Jankovitch. Någon tid därefter (25.8.47) telegraferade legationen till UD att Jankovitch ännu ej fått kontakt med vederbörande. Han inväntade Litpes ankomst till Budapest.

Stockholm den 20 mars 1951.

975

Encl. 20/4 to Davidson
(Mr. J. H. Goman)

Transmit.

As far as it could be detected W-g was asked by the Government of Hungary at that time stationed at Debrecen to visit them, were they would like to confer to him a decoration for the wonderful work he had done in Hungary during Nazi occupation. A car came and fetched him and people could detect him to have arrived as far as Gd8113, about 42 kms from Budapest. The car - according to gossip at the Ministry of Foreign Affairs - was found later between Gd8113 and Aszod, but either the body of W-g nor those of his "bodyguards" were found anywhere. News in Hungary spread that he was killed by Russians and the Government and the Russians are ashamed to tell anyone that such an excellent man received so little attention from both parts that he could be killed by Russian soldiers. But suddenly news leaked out from the concentration camp of Gd8113, that the car did not stop at Gd8113, but was met by an other car and W-g had to change over to the other car.

Transunt.

Over. 20/4 a Danielson
(gen. of the Sjöman)

As far as it could be detected W-g was asked by the Government of Hungary at that time stationed at Debrecen to visit them, were they would like to confer to him a decoration for the wonderful work he had done in Hungary during nazi occupation. A car came and fetched him and people could detect him to have arrived as far as Gödöllő, about 42 kms from Budapest. The car - according to gossip at the Ministry of Foreign Affairs - was found later on between Gödöllő and Aszód, but either the body of W-g nor those of his "bodyguards" were found anywhere. News in Hungary spread that he was killed by Russians and the Government and the Russians are ashamed to tell anyone that such an excellent man received so little attention from both parts that he could be killed by Russian soldiers. But suddenly news leaked out from the concentration camp of Gödöllő, that the car did not stop at Gödöllő, but was met by an other car and W-g had to change over to the other car.